# *Primus sine paribus*

## Ἀπάντησις εἰς τὸ περὶ πρωτείου κείμενον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας

Ἐλπιδοφόρου Λαμπρυνιάδου,
Μητροπολίτου Προύσης
Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α. Π. Θ.

Μὲ πρόσφατον συνοδικὴν ἀπόφασίν της[1], ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας φαίνεται νὰ ἐπιλέγῃ διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν[2] τὴν ἀπομόνωσιν τόσον ἀπὸ τὸν θεολογικὸν διάλογον μὲ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Δύο στοιχεῖα ἀξίζουν νὰ σημειωθοῦν ἐκ προοιμίου, ἐνδεικτικὰ τῆς ἐπιθυμίας τῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας:

**Πρῶτον**, νὰ ὑπονομεύσῃ τὸ κείμενον τῆς Ραβέννας,[3] ἐπικαλουμένη θεολογικοφανεῖς λόγους διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀπουσίαν τῆς ἀντιπροσωπείας

---

[1] Διαβάζομεν καὶ παραπέμπομεν εἰς τὴν ἀγγλικὴν μετάφρασιν τοῦ κειμένου (*Position of the Moscow Patriarchate on the problem of primacy in the Universal Church*), ὡς τοῦτο ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν ἐπίσημον ἱστότοπον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας: https://mospat.ru/en/2013/12/26/news96344/

[2] Χαρακτηριστικὰ παραδείγματα ἄλλων περιπτώσεων αὐτοαπομονώσεως συνιστοῦν ἡ ἀπουσία τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἐκ τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (Conference of European Churches), καθὼς καὶ ἡ παγία πλέον τακτικὴ τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας ταύτης νὰ τελοῦν τὴν Θείαν Λειτουργίαν κεχωρισμένως ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἐκπροσώπους τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἔγκλειστοι ἐντὸς τῶν ἑκασταχοῦ Πρεσβειῶν τῆς Ρωσσικῆς Ὁμοσπονδίας ὁσάκις δίδεται εὐκαιρία πανορθοδόξου λειτουργίας εἰς διαφόρους περιστάσεις.

[3] Περὶ αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ἔχει ἤδη τοποθετηθῇ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος εἰς πρόσφατον ἄρθρον του δημοσιευθὲν τὴν 30ὴν Δεκεμβρίου 2013 εἰς τὸν ἱστότοπον http://www.romfea.gr/diafora-ekklisiastika/21337-2013-12-30-03-52-35.

της ἀπὸ τὴν συγκεκριμένην ὁλομέλειαν τῆς διμεροῦς Ἐπιτροπῆς (ἀπουσίαν, ἡ ὁποία ὑπηγορεύθη, ὡς οἱ πάντες γνωρίζουν, ὑπὸ ἄλλων λόγων[4]), καὶ

**Δεύτερον**, νὰ ἀμφισβητήσῃ μὲ τὸν πλέον σαφῆ καὶ ἐπίσημον τρόπον (δηλαδὴ μὲ συνοδικὴν ἀπόφασιν) τὸ πρωτεῖον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐντὸς τοῦ Ὀρθοδόξου κόσμου, διαβλέπουσα ὅτι τὸ κείμενον τῆς Ραβέννας, εἰς τὸ ὁποῖον συνεφώνησαν ὅλαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι (πλὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, βεβαίως), καθορίζει τὸ πρωτεῖον τοῦ ἐπισκόπου εἰς τὰ τρία ἐπίπεδα τῆς ἐκκλησιολογικῆς δομῆς τῆς Ἐκκλησίας (τοπικόν, ἐπαρχιακόν, παγκόσμιον) κατὰ τρόπον ποὺ ὑποστηρίζει καὶ διασφαλίζει καὶ τὸ πρωτεῖον τῆς πρωτοθρόνου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Τὸ κείμενον τῆς θέσεως τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας διὰ τό «πρόβλημα» (ὅπως τὸ ἀποκαλεῖ) τοῦ Πρωτείου εἰς τὴν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίαν δὲν ἀρνεῖται θεωρητικῶς καὶ τυπικῶς οὔτε τὴν ἔννοιαν οὔτε τὴν οὐσίαν τοῦ πρωτείου – καὶ μέχρις ἐδῶ πράττει ὀρθῶς. Τὸ ἐπιπλέον, ὅμως, τὸ ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ (μᾶλλον πλαγίως, ὡς θὰ καταφανῇ) εἶναι ἡ εἰσαγωγὴ δύο διακρίσεων ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ πρωτείου.

## 1. Ἡ διάκρισις μεταξὺ ἐκκλησιολογικοῦ καὶ θεολογικοῦ πρωτείου

Ἡ πρώτη διαφοροποίησις εἰσάγει ἀντιδιαστολὴν μεταξὺ τοῦ πρωτείου, ὡς τοῦτο ἐφαρμόζεται εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας (ἐκκλησιολογία), καὶ τοῦ πρωτείου ὡς τοῦτο νοεῖται εἰς τὴν θεολογίαν. Οὕτω, τὸ κείμενον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἀναγκάζεται νὰ υἱοθετήσῃ τὴν καινοφανῆ διάκρισιν μεταξὺ ἀφ' ἑνὸς τοῦ

---

[4] Περὶ τοῦ τί ἀκριβῶς συνέβη ἐν Ραβέννᾳ τὸ ἔτος 2007 καὶ περὶ τῆς ἀλγεινῆς ἐντυπώσεως αὐτῶν, ὡς τὰ κατέγραψαν Ρωμαιοκαθολικοὶ παρατηρηταί, βλ. τὴν ἀνάλυσιν τοῦ Ὁσιολ. Aidan Nichols, ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ *Rome and the Eastern Churches* (San Francisco: Ignatius, δευτέρα ἔκδοσις 2010), σσ. 368-9: «In October 2006 [sic], the commission resumed its discussions at Ravenna, though the event was marred by a 'walkout' on the part of the Moscow patriarchate's representative. Bishop Hilarion's protest was caused not for once by the wrongdoings, real or imagined, of the Catholic Church but by the presence of a delegation from the Estonian Orthodox church, whose autocephaly, underwritten by Constantinople, is still denied in Russia. His action demonstrated, of course, the need precisely for a strong universal primacy so as to balance synodality in the Church». Εἰς ἄλλον σημεῖον ὁ συγγραφεὺς τονίζει: «[t]he decision of the Moscow patriarchate in October 2007 to withdraw its representatives from the Ravenna meeting... was not only an irritating impediment to that dialogue; it was precisely the sort of happening that makes Catholics think the orthodox need the pope as much as the pope needs them» (σ. 369).

«πρωτεύοντος» πρωτείου τοῦ Κυρίου καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν «δευτερευόντων» πρωτείων («various forms of primacy... are secondary») τῶν ἐπισκόπων, καίτοι ἀργότερον εἰς τὸ ἴδιον κείμενον θὰ διατυπωθῇ ἡ ἄποψις ὅτι ὁ ἐπίσκοπος εἰκονίζει τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν (πρβλ. 2:1), τοῦθ' ὅπερ φαίνεται νὰ ὑπονοῇ ὅτι τὰ πρωτεῖα εἶναι ὁμόλογα ἢ τουλάχιστον ἀνάλογα καὶ ὄχι ἁπλῶς ὁμόφωνα. Ἡ ἔστω καὶ σχολαστικὴ διατύπωσις τοιούτων διακρίσεων μεταξύ «πρώτων» καί «δευτέρων» πρωτείων καταδεικνύει τὴν ὑφέρπουσαν ἀντίφασιν.

Ὁ ἐπιδιωκόμενος διαχωρισμὸς τῆς ἐκκλησιολογίας ἀπὸ τὴν θεολογίαν (ἢ τὴν Χριστολογίαν) θὰ εἶχε καταστραφικὰς συνεπείας τόσον διὰ τὴν μίαν, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἄλλην. Ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὄντως τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ φανέρωσις τῆς ἐν Τριάδι ζωῆς, τότε δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ὁμιλῶμεν διὰ διαφορὰς καὶ ἐπιπλάστους διακρίσεις διασπώσας τὴν ἑνότητα τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, τό ὁποῖον συγκεφαλαιώνει τὰς Θεολογικάς (μὲ τὴν στενὴν σημασίαν τοῦ ὅρου) καὶ Χριστολογικὰς διατυπώσεις. Ἐν ἀντιθέτῳ περιπτώσει, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ ἀποκόπτεται ἀπὸ τὴν θεολογίαν καὶ καταλήγει ξηρὸς διοικητικὸς θεσμός, ἐνῷ, ἐξ ἑτέρου, μία θεολογία δίχως ἀντίκρυσμα εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν δομὴν τῆς Ἐκκλησίας καταντᾶ μία στεῖρα ἀκαδημαϊκὴ ἐνασχόλησις. Κατὰ τὸν Μητροπολίτην Περγάμου Ἰωάννην, «ὁ διαχωρισμὸς τῶν διοικητικῶν θεσμῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ δόγμα δὲν εἶναι ἁπλῶς ἀτυχής, εἶναι καὶ ἐπικίνδυνος»[5].

## 2. Ἡ διάκρισις τῶν διαφορετικῶν ἐκκλησιολογικῶν ἐπιπέδων

Ἡ δευτέρα διαφοροποίησις, τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν γνώμην μας, ἀποπειρᾶται νὰ εἰσαγάγῃ τὸ κείμενον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἀφορᾶ εἰς τὰ τρία ἐκκλησιολογικὰ ἐπίπεδα εἰς τὴν δομὴν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐδῶ φαίνεται νὰ εἶναι ὅλον τὸ βάρος τοῦ ἐν λόγῳ κειμένου. Διαφόρως νοεῖται καὶ θεσμοθετεῖται, μᾶς λέγει τὸ κείμενον, τὸ πρωτεῖον εἰς τὸ τοπικὸν ἐπίπεδον τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ διαφόρως εἰς τὸ ἐπαρχιακὸν ἐπίπεδον τῆς «αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπῆς» (αὐτοκεφάλου ἐπαρχιακῆς συνόδου). Ἔτι δὲ διαφόρως ὁρίζεται εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίας (πρβλ. 3: «Due to the fact that the nature of primacy, which exists at various levels of church order {diocesan, local and universal} vary, the functions of the primus on various levels are not identical and cannot be transferred from one level to another»).

---

[5] «Ὁ Συνοδικὸς Θεσμός: Ἱστορικά, Ἐκκλησιολογικά καὶ Κανονικά Προβλήματα», *Θεολογία* 80 (2009), σσ. 5-6.

Ὅπως ἰσχυρίζεται ἡ ἀπόφασις τῆς Συνόδου, τὰ τρία ταῦτα πρωτεῖα εἶναι ὄχι μόνον διάφορα μεταξύ των, ἀλλὰ διαφέρουν καὶ αἱ πηγαί των: τὸ πρωτεῖον τοῦ τοπικοῦ ἐπισκόπου πηγάζει ἐκ τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς (2:1), τὸ πρωτεῖον τοῦ πρώτου τῆς αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας πηγάζει ἀπὸ τὴν ἐκλογήν του ὑπὸ τῆς συνόδου (2:2), τὸ δὲ πρωτεῖον τῆς καθ' ὅλου Ἐκκλησίας πηγάζει ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς εἰς τὰ δίπτυχα (3:3). Ἄρα, συμπεραίνει τὸ κείμενον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, δὲν ἠμποροῦν τὰ τρία ταῦτα ἐπίπεδα καὶ τὰ ἀναλογοῦντα αὐτοῖς πρωτεῖα νὰ συγκριθοῦν μεταξύ των, ὡς πράττει τοῦτο τὸ κείμενον τῆς Ραβέννας στηριζόμενον εἰς τὸν 34ον κανόνα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

Καταφαίνεται ἐνταῦθα ἡ ἐναγώνιος προσπάθεια τῆς προκειμένης συνοδικῆς ἀποφάσεως νὰ καταστήσῃ τὸ πρωτεῖον ὥς τι τὸ ἐξωτερικὸν καί, ἑπομένως, ξένον πρὸς **τὸ πρόσωπον τοῦ πρώτου**. Αὐτός, ἐκτιμῶμεν, ὅτι εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας ἐπιμένει τόσον πολὺ εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν πηγῶν τοῦ πρωτείου: ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ ἀπεξαρτηθῇ ὁ πρῶτος ὡς πηγὴ τοῦ πρωτείου, ὁ πρῶτος νὰ εἶναι **ἀποδέκτης** τοῦ πρωτείου ἀντὶ νὰ εἶναι ἡ **πηγή** του. Ἄραγε ἡ ἀπεξάρτησις αὕτη ὑποδηλοῖ καὶ τὴν αὐτονόμησιν τοῦ πρωτείου; Διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὁ θεσμὸς ὑποστασιοποιεῖται πάντοτε ἐν τῷ προσώπῳ. Οὐδέποτε δὲ συναντῶμεν ἀπρόσωπον θεσμὸν ὡς θὰ ἦτο τὸ πρωτεῖον ἐννοούμενον ἄνευ τοῦ πρώτου. Δέον νὰ διευκρινήσωμεν ἐνταῦθα ὅτι τὸ πρωτεῖον εἰς τὸν πρῶτον ὑποστασιάζεται ἐκ τοῦ τόπου, τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, τῆς γεωγραφικῆς περιφερείας τῆς ὁποίας οὗτος (ὁ Πρῶτος) προϊσταται[6]. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι σημαντικὸν νὰ παρατηρήσωμεν τὰς ἀκολούθους λογικὰς καὶ θεολογικὰς ἀντιφάσεις:

i) Ἐὰν ὁ Πρῶτος εἶναι ἀποδέκτης τοῦ πρωτείου του, τότε τὸ πρωτεῖον ὑπάρχει δίχα καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ Πρώτου, ὅπερ ἄτοπον. Τοῦτο φαίνεται σαφῶς εἰς τὴν προσφερομένην αἰτιολόγησιν διὰ τὸ πρωτεῖον τοῦ ἐπαρχιακοῦ καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ ἐπιπέδου. Διὰ τὸ ἐπαρχιακὸν ἐπίπεδον, ἡ πηγὴ τοῦ πρώτου θεωρεῖται ἡ ἐπαρχιακὴ σύνοδος - ἠμπορεῖ ὅμως νὰ ὑπάρξῃ σύνοδος ἄνευ Πρώτου; Ἡ διαλεκτικὴ σχέσις μεταξὺ Πρώτου καὶ συνόδου τὴν ὁποίαν διατυπώνει ὁ 34ος Ἀποστολικὸς κανών (ἀλλὰ καὶ ὁ 9ος καὶ ὁ 16ος τῆς Ἀντιοχείας κατὰ τοὺς ὁποίους σύνοδος ἄνευ πρώτου θεωρεῖται ἀτελής) ἀπεμπολεῖται χάριν μιᾶς μονομεροῦς σχέσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ πολλοὶ συνιστοῦν τὸν ἕνα, τὸν Πρῶτον, εἰς ἀντίθεσιν πρὸς πᾶσαν

[6] Οὕτως, ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας, καίτοι ἀπὸ καιροῦ ἑδρεύει ἐν Δαμασκῷ, παραμένει ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας διὰ τὸ εἶναι τὴν Δαμασκὸν ἐντὸς τοῦ κλίματος τῆς γεωγραφικῆς δικαιοδοσίας τῆς ἐκκλησίας ταύτης.

λογικήν, καθ' ἣν ὁ Πρῶτος εἶναι ὁ συστατικὸς παράγων καὶ ὁ ἐγγυητὴς τῆς ἑνότητος τῶν πολλῶν.[7] Δεύτερον παράδειγμα τῆς λογικῆς ἀντιφάσεως εἶναι τὸ παράδειγμα τῶν Διπτύχων. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην τὸ σύμπτωμα λαμβάνεται ὡς ἡ αἰτία καὶ τὸ σημαινόμενον συγχέεται μὲ τὸ σημαῖνον. Τὰ Δίπτυχα δὲν εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ Πρωτείου εἰς διεπαρχιακὸν ἐπίπεδον, ἀλλὰ ἀκριβῶς ἡ ἔκφρασίς του –καὶ μάλιστα μία μόνον ἐκ τῶν ἐκφράσεών του. Τὰ Δίπτυχα καθ' ἑαυτὰ ἀποτελοῦν πράγματι τὴν ἔκφρασιν τῆς τάξεως καὶ τῆς ἱεραρχήσεως τῶν Πατριαρχείων καὶ τῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ μία τοιαύτη ἱεράρχησις προϋποθέτει τὸν Πρῶτον (καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸν δεύτερον, τὸν τρίτον κ.ο.κ.). Δὲν ἠμποροῦν τὰ Δίπτυχα νὰ θεσμοθετοῦν κατὰ πρωθύστερόν τι σχῆμα τὸ Πρωτεῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐρείδονται.

Διὰ τὴν κατανόησιν τῶν καινοφανῶν ἀπόψεων τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, ἴδωμεν τί θὰ ἐσήμαινον πάντα ταῦτα ἐὰν τὰ ἀνεφέρομεν καὶ τὰ ἐφηρμόζαμεν εἰς τὴν ἐνδοτριαδικὴν πραγματικότητα, τὴν πραγματικὴν πηγὴν παντός πρωτείου («Οὕτως λέγει ὁ Θεὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ ὁ ρυσάμενος αὐτὸν Θεὸς σαβαώθ· **ἐγὼ πρῶτος**» Ἡσ. 44:6).[8]

Παλαιόθεν καὶ συστηματικῶς ἡ Ἐκκλησία ἐξέλαβε τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς ὡς τὸν Πρῶτον («ἡ μοναρχία τοῦ Πατρός»)[9] τῆς κοινωνίας τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐὰν γένηται ἀποδεκτὴ ἡ λογικὴ τῆς ὑπὸ κρίσιν καινοτομίας τῆς Ἐκκλησίας Μόσχας, ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ Θεὸς Πατὴρ δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ἡ ἄναρχος αἰτία τῆς θεότητος καὶ τῆς πατρότητος («Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ

---

[7] Μητροπολίτου Περγάμου Ἰωάννου, «Recent Discussions on Primacy in Orthodox Theology» εἰς τὸν τόμον *The Petrine Ministry: Catholics and Orthodox in Dialogue*, ἐπιμέλεια Walter Cardinal Kasper, (Νέα Ὑόρκη: The Newman Press, 2006), σσ. 231-248. Ὅρα ἐπίσης τοῦ ἰδίου, «Ἡ Εὐχαριστιακὴ Ἐκκλησιολογία στὴν Ὀρθόδοξη Παράδοση» *Θεολογία* 80 (2009), σ. 23..

[8] Προσωπικῶς ἔχομεν διατυπώσει σχετικῶς εἰς τὴν ἐκφωνηθεῖσαν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Βοστώνης ὁμιλίαν μας τὰ ἑξῆς: «Indeed, in the level of the Holy Trinity the principle of unity is not the divine essence but the Person of the Father ("Monarchy" of the Father), at the ecclesiological level of the local Church the principle of unity is not the presbyterium or the common worship of the Christians but the person of the Bishop, so to in the Pan-Orthodox level the principle of unity cannot be an idea nor an institution but it needs to be, if we are to be consistent with our theology, a person» (http://www.ecclesia.gr/englishnews/default.asp?id=3986).

[9] «Ἡμῖν δὲ μοναρχία τὸ τιμώμενον» γράφει ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος εἰς τὸν *Τρίτον Θεολογικόν* του *Λόγον* (ΒΕΠΕΣ, 59, σ. 239). Ἡ ἔννοια τῆς μοναρχίας συνάδει πρὸς τὴν «τάξιν θεολογίας» (*Θεολογικὸς Πέμπτος*, σ. 279). Ἡ Παναγία Τριὰς δὲν ἀποτελεῖ μίαν ὁμοσπονδίαν προσώπων. Ὁ Θεολόγος τῶν Πατέρων ὁμιλεῖ περὶ μοναρχίας καὶ πρωτείου τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός.

Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, *ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται*» Ἐφ. 3:15-16), ἀλλ' ὅτι γίνεται ἀποδέκτης τοῦ «πρωτείου» του. Ὅμως, πόθεν; Ἀπὸ τὰ ἄλλα πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος; Πῶς νὰ ὑποθέσωμεν τοῦτο χωρὶς νὰ ἀκυρώσωμεν τὴν τάξιν τῆς θεολογίας, ὡς γράφει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ἤ, ἔτι χεῖρον, δίχως νὰ ἀνατρέψωμεν – μᾶλλον δὲ νά «ἀναμίξωμεν» - τὰς σχέσεις τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος; Δύναται νά «προηγῆται» ὁ Υἱὸς ἢ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τοῦ Πατρός;

ii) Ὅταν τὸ κείμενον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας δὲν δέχεται νὰ ἀναγνωρίσῃ ἕνα «οἰκουμενικὸν ἱεράρχην» («universal hierarch») μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι ἡ οἰκουμενικότης ἑνὸς τοιούτου ἱεράρχου καταργεῖ τὴν μυστηριακὴν ἰσότητα μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων («eliminating the sacramental equality of bishops» 3:3) διατυπώνει ἁπλῶς μίαν σοφιστείαν. Ὡς πρὸς τὴν ἱερωσύνην των, βεβαίως, ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι εἶναι ἴσοι, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ οὔτε δύνανται νὰ εἶναι ἴσοι ὡς ἐπίσκοποι συγκεκριμένων πόλεων. Οἱ ἱεροὶ κανόνες (ὡς ὁ 3ος τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ 28ος τῆς Δ΄ καὶ ὁ 36ος τῆς Πενθέκτης) **ἱεραρχοῦν** τὰς πόλεις δίδοντες εἰς ἄλλας τὴν Μητροπολιτικὴν ἀξίαν καὶ εἰς ἄλλας τὴν Πατριαρχικήν. Μεταξὺ δὲ τῶν τελευταίων ἱεραρχοῦν καὶ πάλιν, δίδοντες εἰς ἄλλην τὰ πρωτεῖα, εἰς ἄλλην τὰ δευτερεῖα κ.ο.κ.. Δὲν εἶναι ὅλαι αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι ἴσαι κατὰ τὴν τάξιν καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν. Εἰς τὸν βαθμὸν καθ' ὃν ἐπίσκοπός τις δὲν εἶναι ποτὲ ἀπολελυμένως ἐπίσκοπος ἀλλὰ προεστὼς τοπικῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ πάντοτε ἐπίσκοπος συγκεκριμένης πόλεως (τοῦθ' ὅπερ ἀναπόσπαστον χαρακτηριστικὸν καὶ ὅρος τῆς ἐπισκοπικῆς χειροτονίας), τότε καὶ οἱ ἐπίσκοποι **ἱεραρχοῦνται** ἀναλόγως (ἤγουν, εἶναι διάφορος ἡ Μητροπολιτικὴ ἀξία τῆς Πατριαρχικῆς, καὶ πάλιν ἄλλη ἡ ἀξία τῶν πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων, τῶν κατοχυρωμένων ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ ἄλλη τῶν νεωτέρων Πατριαρχείων). Εἰς μίαν τοιαύτην ἱεράρχησιν, εἶναι ἀδιανόητος ἡ μὴ ὕπαρξις πρώτου.[10] Τοὐναντίον, προσφάτως παρατηροῦμεν τὴν ἐφαρμογὴν ἑνὸς καινοφανοῦς **πρωτείου**, αὐτοῦ **τῶν ἀριθμῶν**, εἰς τὸ ὁποῖον στηριζόμενοι οἱ σήμερον ἐγκαλοῦντες τὸ κανονικὸν οἰκουμενικὸν πρωτεῖον τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, δογματίζουν τὸ ἀμάρτυρον διὰ τὰ θέσμια τῆς Ἐκκλησίας

---

[10] Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἔχει διατυπωθῆ μὲ σαφήνειαν ὑπὸ τοῦ John Manoussakis εἰς τὸ «Primacy and Ecclesiology: The State of the Question» εἰς τὸν συλλογικὸν τόμον *Orthodox Constructions of the West*, ἐπιμέλεια Aristotle Papanikolaou καὶ George Demacopoulos (New York: Fordham University Press, 2013) σ. 233.

ἀξίωμα, μᾶλλον δὲ τὴν ἀξίωσιν ubi russicus ibi ecclesia russicae, ἤγουν ὅπου Ῥῶσσος ἐκεῖ καὶ ἡ δικαιοδοσία τῆς Ἐκκλησίας Ρωσσίας.

Εἰς τὴν μακρόχρονον ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας πρῶτος εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης. Ἀφ' ὅτου διεκόπη ἡ εὐχαριστιακὴ κοινωνία μετ' αὐτοῦ, πρῶτος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι κανονικῶς ὁ Κωνσταντινουπόλεως. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως παρατηροῦμεν τὴν μοναδικὴν σύμπτωσιν καὶ τῶν τριῶν διαβαθμίσεων, ἤτοι τοῦ τοπικοῦ (Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως - Νέας Ῥώμης), ἐπαρχιακοῦ (Πατριάρχης) καὶ οἰκουμενικοῦ ἢ παγκοσμίου (Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης). Τὸ τρισσὸν πρωτεῖον τοῦτο μεταφράζεται εἰς συγκεκριμένα προνόμια, ὡς τὸ ἔκκλητον καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ παρέχειν ἢ αἴρειν τὸ αὐτοκέφαλον (π.χ. Ἀρχιεπισκοπαί-Πατριαρχεῖα Ἀχρίδος, Πεκίου, Τυρνόβου κ.λπ.), προνόμιον τὸ ὁποῖον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἤσκησεν εἰς περιπτώσεις εἰσέτι μὴ κατοχυρωθέντων δι' ἀποφάσεων Οἰκουμενικῶν Συνόδων νεωτέρων Πατριαρχείων, ὧν πρῶτον αὐτὸ τῆς Μόσχας. Τὸ πρωτεῖον τοῦ Κωνσταντινουπόλεως οὐδαμῶς σχετίζεται πρὸς τὰ Δίπτυχα, τὰ ὁποῖα, ὡς εἴπομεν, ἐκφράζουν ἁπλῶς καὶ καταγράφουν τὴν ἱεράρχησιν ταύτην (τὴν ὁποίαν, ἀντιφάσκουσα καὶ πάλιν, ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας εἰς τὸ ἐν λόγῳ κείμενον δέχεται μὲν ἐμμέσως, ἀρνεῖται δὲ ρητῶς). Ἐὰν θέλωμεν νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ πηγῆς ἑνὸς πρωτείου εἰς τὴν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίαν, αὕτη εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόσωπον τοῦ ἑκάστοτε Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος, ὡς ἀρχιερεὺς εἶναι μὲν πρῶτος «μεταξὺ ἴσων», ὡς Κωνσταντινουπόλεως, ὅμως, καὶ συνεπῶς ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, εἶναι πρῶτος δίχως ἴσον (*primus sine paribus*).